

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

ISLOMIY MOLIYA, O'ZBEKISTON SHAROITIDA UNI TATBIQ ETISH TENDENSIYALARI

BuxDU Iqtisodiyot kafedrasida o'qituvchisi

Sharapova Nigina Kadirovna

BuxDU Iqtisodiyot va turizm fakulteti 4-kurs talabasi

Rasulov Husen

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston bozor iqtisodiyoti sharoitida islom moliyasi va islom iqtisodiyotini tatbiq qilish shart-sharoitlari va tendensiyalarini qisqacha tahlil qilib hozirgi kundagi ahvolni o'rganishga bag'shlanadi. Maqolada statistik va nazariy jihatdan sohadagi yutuq va kamchiliklar yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Aholi jon boshiga YaIM, islom moliya aktivlari, TTXI, OLS modeli, Gauss Markov shartlari, statsionar, heteroskedastlik, avtokorrelyatsiya, ekonometrika, iqtisodiyot, rivojlanish, islom banklari Islomiy moliya, ribo, gharar, Islom Moliya Institutlari, IMI, fyuchers, qimor

O'zbekistonda sobiq Sovet Ittifoqi Respublikalarining parchalanganidan keyin taraqqiyotga erishish yo'li sifatida bozor iqtisodiyoti, kapitalizm g'oyalari asos qilib olindi. Kommunizm va Sotsializm g'oyalari asosiga qurilgan bir necha respublikalardan iborat bo'lgan tuzum qulagandan so'ng ushbu yo'l eng maqbul yechimdek go'yo. Lekin shu bilan bir qatorda mustaqillik yillarida xalqimiz irodasi, hoxish-istaklaridan kelib chiqqan holda, shar'iy bilimlarga va Islom dini tamoyillariga asoslangan iqtisodiyot, Islom iqtisodiyoti va Islom moliyasi rivojlanishiga ham yo'l ochib berildi. Albatta bu borada jarayon bir muncha sekin kechayotgan bo'lsada, amalda sezilarli islohotlar amalga oshirilmoqda desak bo'ladi. Quyida buning misollari va bu borada umumiy holat tahlili keltirilgan.

O'zbekistonliklarning qariyb 20 foizi diniy sabablarga ko'ra an'anaviy kredit mahsulotlaridan foydalanmaydi, islom moliyasini yo'lga qo'yish mamlakatga yiliga 10 mlrd dollargacha jalb qilinishi mumkin. Aholining aksariyati musulmonlar ekani hisobga olinsa, islomiy moliyalashtirish mahsulotlariga talab bosqichma-bosqich ortib boradi. Butun dunyoda Islom moliyasiga bo'lgan ehtiyoj ortib boryabti. Xususan, ayni paytda jahonda islom moliyasining jami aktivlari qariyb 4 trillion dollarni tashkil etadi. Ayni paytda mamlakatda islomiy moliyaviy mahsulotlarini sinovdan o'tkazish uchun tartibga soluvchi qumdon ishlayabti desak bo'ladi. Vazirliklar va Markaziy Bank Islomiy moliya faoliyati uchun qonunchilik bazasini yaratish ustida ishlamoqda. Sal kam 38 Million aholiga ega O'zbekistonda Islomiy

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

moliyalashtirishning katta istiqboli bor, chunki aholining 90 foizi Islom diniga e'tiqod qiladi. Islomiy moliyaning jozibador jihatlari bu - tizimning shaffofligi va etikasi, kreditlash jarayonlarini taqiqlash hamda xatar va foydaning adolatli taqsimlanishi hisoblanadi. Ayni paytda O'zbekistonda islomiy moliya tizimining faoliyat yuritishiga imkon beruvchi qonunchilik ustida ish olib borilmoqda. O'zi aslini olganda ham Islom moliyasi tizimida kredit foizsiz bo'lishi, moliyaviy risklar adolatli taqsimlanishi yondashuvi har qanday dunyoviy mamlakatga moliyaviy inklyuzivlik beradi. Aynan moliyaviy inklyuzivlik bag'shlagani uchun ham Islom moliyasi butun dunyoda rivojlanib bormoqda. O'zbekiston rasmiylari bank sektori va tashqi savdoni rivojlantirish maqsadida Islom iqtisodi boshqaruvi va Islom moliyaviy institutlarini joriy qilish niyati haqida 2017-yildan buyon aytib keladi. Kichik va o'rta biznesni rivojlantirish maqsadida O'zbekistonning Ipak yo'li banki Islom taraqqiyoti korporatsiyasidan 2006-yili 2 million, 2010-yil 5 million, 2017-yilda esa 14 million dollar mablag' olgan. 2018-yil iyul oyidan boshlab yana ikki bank: Trastbank va Invest Finance Bank Islom taraqqiyoti korporatsiyasi bilan moliyaviy hamkorlikni yo'lga qo'ydi. Ko'p o'tmay, Islom taraqqiyoti korporatsiyasi O'zbekistondagi 6 ta institut: Kapitalbank, Asakabank, Turonbank, Hamkorbank, O'zsaniatqurilishbank, Asia Alliance bank bilan shar'iy-moliyaviy masalalar bo'yicha shartnoma imzoladi. 2021-yilda Markaziy bank raisi Mamarizo Nurmurodov banklarda Islom darchalarini ochish rejalashtirilayotganini ma'lum qilgandi. 2021-yil 1-4-sentabr kunlari Toshkentda Islom taraqqiyot banki boshqaruvchilar kengashining 46-yillik yig'ilishi bo'lib o'tdi. Sammitda ITB guruhi va o'nta a'zo mamlakat o'rtasida umumiy qiymati 1,2 milliard AQSH dollariga teng 30 ta moliyaviy kelishuv imzolandi. Shundan 330 million dollarga teng mablag' O'zbekiston manfaatlarini ko'zlab sarflanishi kelishildi. Islom taraqqiyot banki (ITB) guruhining yig'ilishida O'zbekiston uchun Iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirish jamg'armasi tuzilgan, shu bilan birga, ITBning to'lov tizimi ishga tushdi. 2022-yilda Islom moliyasi bo'yicha nufuzli xalqaro tashkilot - Islom moliya muassasalari uchun buxgalteriya va auditorlik tashkiloti O'zbekiston bilan hamkorlik o'rnatgan. Shuningdek, 2022-yil 20-aprel kuni imzolangan "Nobank kredit tashkilotlari va mikromoliyalashtirish faoliyati to'g'risida"gi qonunda, mikromoliya tashkilotlari islom moliyasi tamoyillari asosida qarzlarni berishi mumkinligi belgilandi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi hududlarida nobank kredit tashkilotlariga yaratib berilgan imkoniyat va sharoitlar tufayli 100 ga yaqin shunday mikromoliya tashkilotlari o'z faoliyatini olib bormoqdalar. Ularning aksari Toshkent shahri va uning atrofida joylashgan, misol tariqasida Al-Barot, Shaffof-moliya,

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

Excellencia: International Multi-disciplinary Journal of Education (2994-9521), 2(4), 345-350.

2. Niyozova, I. (2021). Mechanism Of Implementation Of Mandatory Health Insurance In Uzbekistan Under Conditions Of Increasing Integration Processes. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 7(7).

3. Junaydulloyevich, A. A., & Abdullaevna, K. Z. (2021). Features of application of digital economy in business. Вестник науки и образования, (9-3 (112)), 29-31.

4. Kadirovna, S. N. (2024). Importance of Foreign Experience for Uzbekistan in the Transition to a Green Economy. EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY, 4(4), 48-51.

5. Furqatovna, O. N., Niyozovna, N. I., & Nutfulloyevna, A. H. (2022). Approaches aimed at ensuring a high quality of education in the training of economists. Journal of Ethics and Diversity in International Communication, 2(3), 78-83.

6. Таирова, М. М. (2018). Оптимизация инфраструктуры туризма в Бухаре. Вопросы науки и образования, (15 (27)), 48-50.

7. Giyazova, N. (2023). The share of world countries in the textile industry and the importance of marketing in its development. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 27(27).

8. Qayimova, Z. (2022). CURRENT STATUS OF DEVELOPMENT OF GLOBALFLOWS OF FOREIGN INVESTMENT. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 24(24).